

alterum *Maranatha*, quod et interdum veteres Synodi præstiterunt. De iunctus vocabuli *Maranatha* significatione magna opinionum dissensio est. S. Joannes Chrysostomus Hom. 44 in I. ad Corint. n. 5 opp. t. 49 p. 410 ed. Paris. 1752, hoc vocabulum Hebræum esse dicit, et significare *Dominus noster venit*. Quod Hebraica voce Apostolum expressisse censet, tum ut dispensationis Domini sermonem confirmaret, quod ex iis maxime composuerit semina resurrectionis, tum ut eos pudore afficeret, quasi diceret: communis omnium Dominus tantum dignatus est descendere; vos autem in iisdem estis, et perseveratis peccare. S. Hieronym. Ep. 26 ad Marcellam n. 4 opp. t. 1 col. 151 ed. Vallarsii Veronæ, verbum *Maranatha* magis Syrum, quam Hebræum putat, eoque Apostolum Hebræis perversitatem suam exprobase inquit: «ut sit sensus: si quis non amat Dominum Jesum, anathema sit, et illo completo deinceps inferatur, Dominus noster venit. Quo superfluum sit adversus eum odiis pertinacibus velle contendere, quem venisse jam constat.» Eadem est sententia Hilarii Diaconi, cujus opera olim Ambrosii nomine circumferbantur, in I. ad Corint. XVI. vers. 22 in append. opp. S. Ambrosii t. 7 p. 198 ed. Ven. 1781. S. Agustinus *Maranatha* Syrum vocabulum esse affirmat Ep. 20 n. 15 opp. t. 2 col. 964 ed. cit., et significare *donec Dominus redeat*. Henricus Hammondus, pluresque alii recentiores Interpretes, uti patet ex Poli Synops. critic. in I. ad Corint. XVI., 22, verbum hoc ita explicant, *Dominus veniet ad iudicium*, quemadmodum Judas Apostolus ait: «ecce veniet Dominus cum sanctis in illibus, ut ferat iudicium adversus omnes, et redarguat quicumque ex iis sunt impii.» Atque id quidem simile esse statuunt gravissimæ excommunicationi, qua Hebræi utebantur, quamque *schammatha* appellabant. Inquiunt enim, ab Hebræis tres excommunicationes adhibitas fuisse: *Niddui*, *Cherem*, et *Schammatha*. Postrema hæc excommunicatio omnium gravissima erat, ac per eam reus criminis post omnia humana remedia, cum execrationibus à republica, et fidelium communi sine spe veniæ ejiciebatur, et soli Divino iudicio relinquebatur. Memorat *Anathema maranatha* Concilium Toletanum IV, c. 75 t. 6 conc. col. 1471 collect. Labbæi; eoque verbo hoc significari docet, ut *perditio in adventu Domini sit*. Cui simile est decretum Concilii Toletani XVI c. 40 t. 8 concil. col. 69 ib., et *anathema maranatha* est etiam excommunicatio lata à Concilio Remensi anni 900 t. 11 col. 672 adversus eos, qui Fuleonem Remensem Archiepiscopum, rerum ecclesiæ suæ defensorem, jussu Balduini Flandriæ Comitis interfecerant. Late ea de re disputant Baronius ad an. 57 n. 175 t. 1 p. 475 ed. Lucæ, Binghamus Orig. eccles. l. 16, c. 2 § 16, 17 t. 7 p. 115 et seq. ed. cit., et Selvagijs *Antiquit. Christian.* l. 4 c. 1 § 8.

8. Est item excommunicatio vel lata, vel ferendæ sententiæ. Hæc à iudice per sententiam irrogatur; illa autem nullam iudicis sententiam postulat, sed à jure ipso infligitur, eique locus est *ipso facto*, nimirum statim ac aliquis crimen admisit, et canonicis decreta violavit. Ex formulis, quæ in Ecclesiæ legibus usurpantur, facile intelligitur, quæ ferendæ, quæ lata sententiæ excommunicatio sit. Illa enim concepta est verbis, quæ pœnam infligendam ostendunt, qualia sunt *excommunicetur*, *segregetur* vel *præcipimus sub pœna excommunicationis*, hæc autem ipsa verborum formula significat pœnam solo juris ministerio constitutam,

uti sunt verba *excommunicatus sit ipso jure, vel facto excommunicationem incurrat*. Formula hæc excommunicationis, quam statim ipsa violatio legis infligit, non recentioris disciplinæ, ut quidam putant, sed antiquissima in Ecclesia est (1).

(1) Godescalcus Rosemundus Lovaniensis Theologus Confess. c. 20 é medio tolli vellet excommunicationes latæ sententiæ, et eas contra perpetuum usum totius Ecclesiæ perniciosas audacter prædicat, quem novi quidam è turba Ultrajectinorum Quesnelli asseclarum sequuntur. Suam vero sententiam tueri conatur potissimum auctoritate Gersonis, qui tamen in Tract. de Vita spiritual. animi lect. 4 corollar. 14 opp. t. 3 p. 49 ed. Antwerp 1706, minime hoc genus excommunicationis improbat, tantum monet, excommunicationem latæ sententiæ hoc efficere, ut absque processu alio iudiciali, aut nova constitutione possit iudex statim probato facto, vel confessato, ferre juris sententiam, et eandem publicare: non sic ubi canones essent solum ferendæ sententiæ; quoniam monitiones, et processus secundum terminos juris prærequirerentur multiplices. Quod quidem est consentaneum juris disciplinæ, quæ requirit sententiam, qua crimen declaretur; quoniam in foro externo nemo excommunicatione implicatus haberi potest, nisi primum constet, eum esse reum criminis, cui censura ipso jure adjuncta est. Verum in foro interno nulla requiritur iudicis declaratio, sed qui crimen patravit, cui conjuncta censura est, statim coram Deo, cui nota, et perspicua sunt omnia, excommunicatus efficitur. Suam enim contumaciam, et Ecclesiæ contemptum satis aperte declarat, qui peccat in legem, à qua scit illico, et *ipso facto* constitutus esse censuras adversus illos, qui ei non obtemperant. Ita vere, et solide argumentatur Suarez de Censur. disp. 5 sect. 8 n. 5, et Gonzalezius in c. 48 de Senten. excom. n. 6, omnium vero accuratissime ea de re disputat Theophilus Raynaudus de Monit. eccl. part. 2 c. 20 opp. t. 14 p. 514, quo quidem loco graviter, et egregie refutat Ayalam improbantem censuras latæ sententiæ, quod nullam canonicam admonitionem sequuntur, atque ostendit, admonitionis loco esse ipsam legem, quæ omnibus objecta est, quæque inflicta censuræ pœna aliquid fieri jubet, aut vetat. Van-Espenius Jur. eccles. univers. par. 5 tit. 11 c. 6 n. 19, Cavallarius Instit. canonic. par. 3 c. 55 §. 7, alique expresse quidem improbare non audent excommunicationem latæ sententiæ, sed eam recentiori ætate inventam fuisse, ac tantum 11, aut 12 Ecclesiæ sæculo usurpari cœpisse arbitrantur. Sed qui ita sentiunt, sese omnis antiquitatis plane rudes, et imperitos fateantur necesse est. Nam excommunicatio lata sententiæ originem repetit ab ipso Apostolo, cujus hæc verba sunt ad Galathas l. 8: *Si quis verbis evangelizaverit, præterquam quod accepistis, anathema sit*. Ergo hæreticus non hominis sententia, sed ipso facto anathema est, statim ac doctrinam tradit, quæ Pauli doctrinæ adversetur. Ipse Paulus ad Titum III. 10 et 11, post unam, et alteram correptionem scelestum devitari jubet. *sciens, inquit, quia subversus est qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus*. Quem Pauli locum ita interpretatur Augustinus in can. 29 caus. 24 qu. 5, *quia subversus est hujusmodi, et peccat, et est à semetipso damnatus*. Hæreticus, quem defugere oportet, quia proprio iudicio, vel à semetipso damnatus est, nonne est hæreticus, qui propter ipsum crimen, non propter hominis sententiam huic pœnæ subicitur? S. Judas Apostolus Epist. canon. vers. 19 memorat hæreticos, et scelestos, qui *segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes*. Recte hi homines non per iudicis sententiam, sed per crimen *semetipsos* se-

gregant à fidelium communione; quæ lata sententiæ excommunicatio est. S. Justinus Martyr. in Dialog. cum Tryphone Judæo n. 55 p. 152 ed. Paris. 1742 de schismaticis, et hæreticis inquit: *cum horum nemine communicamus; cum atheos, et impios esse, ac injustos, et exleges sciamus.* Cur Christiani cum schismaticis, et hæreticis non communicabant? Propter ipsum crimen, quod ab iis admissum fuisse sciebant, non propter aliquam hominis sententiam, quæ contra eos lata fuisset. Ætate martyrum Christianos, qui à fide defecerant, *ipso facto* ab Ecclesiæ unitate, et communione excidisse, ostendunt in primis tum S. Cypriani ad Clerum Romanum, et Antonianum, tum Cleri Romani ad eundem Cyprianum literæ, quæ extant p. 244, 206, 209 opp. Cypriani edit. Amstel. 1700 Concilium Eberitanum can. 1, 2, 3 t. 1 conc. col. 992 collect. Labbæi ed. Ven. eos, qui post Baptismum Idolis immolassent, *ipso facto* à fidelium communione rejicit. Sane adversus Christianos, qui Idolis sacrificium obtulissent, non propria confessione, non testibus, non probationibus, non sententia opus fuisse, sed eos *ipso facto* in excommunicationem incidisse, relictissime animadvertunt Cavæus Prim. Christ. part. 5 c. 5, et Binghamus Orig. eccl. l. 16 c. 5 §. 10 t. 7 p. 165 ed. cit. Eadem est ratio Synodi Ancyranæ can. 1 et seq. t. 1 col. 1487, et eadem etiam concilii Antiocheni, quod can. 4 t. 2 col. 576, *ipso facto excommunicatos, et Ecclesia ejectos* statuit eos, qui contra Nicæni concilii decreta Pascha celebraverint, similiter propter idem facinus ipso facto alienos ab Ecclesia iudicat Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, eosque deponit, atque eandem pœnam ad eos quoque producit, *qui audent iis communicare post depositionem.* Synodus Gangrensis omnes canones, qui sunt viginti numero, conclusit verbis *anathema sit*, uti patet ex t. 8 concil. col. 569, quibus quidem verbis excommunicatio ipso jure contra repugnantes constituta significatur. Similiter Synodus Turonensis l. can. 8 conc. t. 5 col. 76, et Venetice can. 3 t. 5 col. 80, contra criminosos quosdam ipso jure excommunicationem ferunt, eandemque excommunicationem memorat Concilium Constantinopolitanum S. Flaviani Act. 2 col. 963, 966, 970, 971 t. 4 conc. Synodus Tolet. IV. can. 75 conc. t. 6 col. 1471, contra rebelles, et regni proditores *ipso facto anathema* constituit his verbis: *qui contra hanc nostram definitionem præsumpserit, anathema maranatha, hoc est perditio in adventu Domini sit.* Sola *præsumptio contra synodi definitionem* satis est, ut quis *anathema maranatha sit.* Quid aliud lata sententiæ excommunicatio est? Qui dicam de duodecim anathematismis à S. Cyrillo Alexandrino adversus Nestorium conscriptis, quos proharunt Ephesini, et Chalcedonensis Concilii Patres? Quid de testimonio Auctoris operis *de Vita contemplativa*, quem alii fuisse putant Prosperum Aquitanicum, qui medio sæculo V. florebat, alii Julianum Pomerium, qui eodem sæculo vitæ usura fruebatur? Is autem lib. 2 cap. 7 diserte tradit, ea ætate clericos grave aliquod crimen admittentes statim in foro conscientiæ, et coram Deo in suspensionem incidisse, quam quidem excommunicationis speciem fuisse, recte animadvertunt Albaspinæus Observ. l. 4 c. 2, et Svicerus Thesaur. Eccles. t. 1 p. 601.

9. Jamvero mortalis, seu major excommunicatio hominem plane separat, atque distrahit ab Ecclesiæ communione, ita ut non amplius ejus membrum, sed tamquam ethnicus, et publicanus habeatur. Itaque cadit omni jure, quod per Baptismum acquisiverat, sacramentis, sacris officiis, ecclesiastica potestate,

communibus suffragiis, atque omni fraternitatis jure privatur (1). Interim Ecclesia, seu Christiani pro eo preces fundere possunt, ut redeat ab bonam mentem; quoniam hoc merum est officium misericordiæ, nullam autem in sacris communionem inducit (2).

(1) Solebant Apostoli Christianos excommunicatos tradere *Satanæ in interitum carnis*, uti patet ex l. ad Corinth. V. 5, II. ad Corinth. XII 21, I. ad Timoth. I. 20. Hinc à viris doctis quæsitum est, quid per hanc hominis traditionem Satanæ intelligi debeat? Alii autem sunt, qui eam fuisse putant excommunicationem, quæ hoc quoque nomine appellabatur, quæque solum animam, non corpus afficiebat. Alii contra existimant, excommunicatos, ac Satanæ traditos non solum spiritualement pœnam pertulisse, sed etiam corpore à Satana fuisse vexatos. Atque hæc quidem sententia est Joannis Chrysostomi, Ambrosii, Hieronymi, et Augustini. Sed hæc extraordinaria potestas fuit, quæ Apostolis à Christo data est, quæque post eorum mortem desiit. Fusc hæc controversiam expendit Binghamus Orig. eccl. l. 16 c. 2 §. 15 t. 7 p. 406 et seq. ed. cit.

(2) S. Thomas in 4 sentent. dist. 41 qu. 1 art. 4. Et merito à Leone X. const. Exurge 44 t. 3 par. 3, 487 Bullar. Roman. ult. ed. damnatus est error Lutheri art. 25 agentis, quod *excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.* S. Cypriani Ep. 62 ad Pompon. col. 244 ed. Venet. 1758, excommunicationem vocat *spirituale gladium, quo superbi, et contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, et nemini salus esse nisi in Ecclesia possit.* Confer etiam S. Augustinum in Deuteron. l. 5 qu. 59 colun. 749 opp. t. 5 et in Evang. Joan. tract. 50 n. 41 col. 858 t. 4 edit. Ven. 1756. S. Innocentium I. Ep. 29 ad concil. Carthag. n. 8 apud Constantium col. 394.

10. Verum in nova disciplina magna ex parte mitigatus est rigor, per quem omnem plane cum excommunicatis societatem, et communionem defugere jubemur. Scilicet Martinus V., ut mala, et pericula removeret, quæ vetita communicatio cum omnibus excommunicatis attulisset, sapienter constituit (1), ut eos tantum evitemus, in quos excommunicationis sententia à *judice publicata, vel denunciata specialiter, et expresse* est, itemque eos, qui palam in clericum sacrilegas manus injecerunt, quos etiam à *judice non denunciatos devitare debemus.* Hinc ortum discrimen inter excommunicatos *vitandos, et toleratos;* et inde illorum, non autem horum vetita communicatio est (2).

(1) Martinus V. P. in Extravag. Ad evitanda, quam integram describit S. Antoninus in Summa Theolog. tit. 25 c. 3 par. 3 col. 1414 ed. Veronæ 1740. Sunt qui hujus decreti veritatem in discrimen revocant, quoniam, ajunt, nulla ejus mentio est in actis Concilii Constantiensis, atque ejus veritas tantum nititur testimonio S. Antonini, aliorumque scriptorum, qui Antonini fidem sequuti sunt. Ita, præter ceteros, Van-Espenius Jus eccl. part. 5 tit. 11 c. 5

§. 15. Sed, ut recte observat Benedictus XIV. de Synod. Diœc. l. 12 c. 5 n. 4, Antonini fides nutare non potest, quoniam ejus ætate decretum illud Martini V. in hominum manibus versabatur, et plures erant, qui illud in Constantiensi Concilio propositum quidem, sed rejectum, aut saltem ad quinquennium aretatum contendebant; contra quos ipse Antoninus ostendit, decretum Concilio fuisse probatum, eique vim perpetuam attributam, ac testem appellat Julianum tunc Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, deinde Cardinalem, ea ætate insignem doctrina virum. Accedit, quod decreti veritatem ostendunt certa, et authentica documenta edita à Dumontio cod. jur. gent. diplom. t. 2 part. 2 p. 141, ab Hermanno Vonder Hardt t. 1 Concilii Constantiensis p. 1055 ed. 1710, qui ex tribus Mss. Cæsareæ Brunsvicensis Bibl. Codicibus Concilio corævis illa edidit, Senkebergero Recess. Imper. t. 1 p. 111 et seq. ed. Francofurt. 1747, et Hartzheim t. 5 Concil. Germaniæ p. 127 et seq., et p. 142 et seq. ed. Coloniae 1763. Hæc autem monumenta in Germania reperta sunt, præsertim in Civitate Magdeburgensi, aliisque, uti Hartzheimius ostendit, neque sunt Bullæ *sub plumbo*, sed capitula pacti conventi, sive concordati inter Martinum V., et Nationem Germanicam in Concilio Constantiensi an. 1415 firmata; cujus quidem concordati illud est caput VII. Hæc autem concordata Romæ servabantur in Cancellaria Cardinalis Joannis Episcopi Ostiensis, et Vice-Cancellarii, qui ex voluntate ipsius Martini, præcipiebant, « quod capitula prædicta et quodlibet eorum dentur cuilibet ea habere voleati communiter, seu divisim in authentica forma sub sigillo D. Vice-Cancellarii cum subscriptione notarii; sic quod fidem faciant exhibita ubicumque, » ea distribuit. Revera eadem concordata cum illa forma, quam Martinus præscriperat, descripta extant apud Hartzheimium *cit. loc.* Hujus quoque decreti veritatem ostendunt Concilium Basileense sess. 20 c. 2 t. 17 conc. col. 515 collect. Labbæi, Gallicanus conventus Bituricensis an. 1438 n. 56 apud Cabassutum, Concilium Lateranense V. sess. 11 §. Statuimus insuper t. 19 conc. col. 958, in quibus ejusdem decreti mentio est; denique consensus omnium, à quibus illud ubique receptum est.

(2) Martini decretum perpetuum esse, atque ad universam Ecclesiam pertinere, duò sunt, quæ invicte demonstrant. Primum educitur ex testimoniis, quæ paulo ante descripsi, alterum ex totius Ecclesiæ consuetudine, quæ optima legum interpret est. Porro S. Antoninus loc. cit. testatur, sese à Juliano Cæsario Cardinali intellexisse, decretum illud esse perpetuum; et Andreas Episcopus Posnaniensis cum anno 1425 Senis Concilii causa moraretur, Martinum ipsum rogavit, ut decretum suum prorogaret, sed ei responsum est à Cardinali Juliano, suam illam petitionem inutilem esse, quoniam Pontifex idem decretum perpetuum esse voluerat. Ac totius Ecclesiæ consuetudinem pluribus allatis testimoniis, confirmant Suarezius de censur. disp. 9 sect. 2 n. 5 Cardinalis Petra ad const. 13 Innocentii IV. t. 3 Comment. ad const. Apostol., Cabassutus Notit. eccles. de Concil. Basil. p. 554 ed. Lugd. 1580, Benedictus XIV. de Synod. diœc. l. 12 c. 5 n. 4.

41. Itaque cum hæreticis, schismaticis, ceterisque similibus, qui expresse, ac speciatim excommunicati non sunt (1), velita in re civili communicatio non est (2). Hi quidem devitandi sunt, sicuti demonstratum supra est, propter periculum, atque discrimen, in quod vocantur, qui ex eorum societate, et consortio iisdem infici erroribus possunt, quibus illi infecti sunt, non au-

tem sunt devitandi propter excommunicationem, qua generatim hæretici, et schismatici obligantur. Itaque cum his hominibus caute, et prudenter, tamquam cum malis, agere debemus memores omnium, quæ de velita eorum tolerantia sancita sunt; at si quis ob justam aliquam causam cum iis sermones conferat aut etiam eorum templa curiosus ingrediatur, minime incidit in excommunicationem, quæ adversus eos, qui cum excommunicato vitando communicant, est constituta.

(1) Sunt qui constitutionem Martini V. ad hæreticos, atque schismaticos pertinere inficiantur, et sunt qui huic constitutioni derogatum putant à Concilio Lateranensi V. sess. 11 §. Statuimus, à quo confirmatum est id, quod pridem à Basileensi Synodo sess. 20 §. 2 sancitum fuerat. Ita, præter ceteros, sentiunt Sotus in 4 dist. 25 qu. 1 art. 1 et 5, Bellarminus de Roman. Pont. l. 2 c. 50 §. Neque valet opp. t. 2 p. 544 ed. Ven. 1724, Turrecremata Sum. Eccles. Pot. l. 4 part. 2 c. 20. Auctor libri *Traité Theologique, ou l'on demonstre, que les fideles ne peuvent communiquer en matiere de religion avec les ennemis declarez de la B. Unigenitus*, Fagnanus in c. 1 n. 55 de Schism. Sed Martini decretum loquitur universe de omnibus excommunicatis *cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ ab homine, vel à jure*, ac tantum excipit nominatim illos, in quos sententia excommunicationis à *Judice publicata, vel denunciata specialiter, et expresse est*, quique palam in clericum sacrilegas manus injecerunt. Ego si tantum certi excommunicati sunt excepti, non ceteri *cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ ab homine vel à jure*, quibus verbis etiam hæreticos, et schismaticos comprehendi nemo inficiabitur, manifestum est, eos etiam, cum speciatim excommunicati non sunt, ad Martini decretum pertinere. Adde quod novum illud jus à Martino V. constitutum est, ut devitarentur scandala, quæ oriebantur ex consortio hæreticorum, et schismaticorum, quorum magnus erat numerus, cum Constantiensis Synodus habita est. Illa autem Basileensis, et Lateranensis Concilii decreta, quibus jus à Martino inductum, è medio sublatum fuisse videtur, minime observata, monet Benedictus XIV. de Synod. diœc. l. 6 c. 5 n. 2. Confer etiam Suarezium de Fid. disp. 21 sect. 5 n. 2, Sanchezium de præcept. decal. l. 2 c. 9 n. 5, Pirhingium Jus canon. l. 5 tit. 59 sect. 4 §. 1, Azorium Inst. moral. l. 8 c. 11, Card. de Lugo de Virt. disp. 22 sect. 4 n. 1, Card. Petram ad constit. Apostol. t. 5 n. 59 p. 185, Amortum Theolog. moral. t. 1 tract. 5 sect. 2 §. 2, Ballerinum in Not. ad S. Antoninum l. et edit. cit. col. 1414 et seq. At enim duæ sunt ejusdem Martini constitutiones, altera *In eminenti*, quæ extat apud Labbæum t. 16 Concil. col. 768, et altera *Inter cunctas*, quæ ab eodem Labbæo descripta est l. c. col. 756, et in his quidem constitutionibus omnis videtur cum hæreticis velita communicatio. Idem quoque à Martino V. decretum est in Concilio Senensi an. 1425 apud Labbæum t. 17 Concil. col. 99, atque à Paulo IV. in const. *Cum ex Apostolatus* 27 t. 4 part. 1 p. 554 Bullar. Roman. Verum recentiores hæ constitutiones, quibus Martini V. constitutioni Ad vitanda derogatum videtur, nihil obstant, quoniam, ut testatur Benedictus XIV. de Synod. Diœces. l. 6 c. 5 n. 2, eadem constitutio *in suo semper vigore permansit, non obstantibus subsequentibus Constitutionibus etc.* Accedit quod duæ illæ ipsius Martini constitutiones *In eminenti, et Inter cunctas*, antiquiores sunt extravaganti *Ad vitanda*, et ideo recentiori constitutione jus com-

prehensum antiquioribus, si forte obstat, è medio sublaturum est. Quamquam si recte expendatur Constitutio *In eminenti* Martini V., ea forte pertinet ad illos, qui hæreticorum errorum participes fuerint, aut vetat communionem cum hæreticis, qui uti tales denunciati sunt apud iudices, qui in eam rem inquirere jubentur. Eodem etiam decretum Concilii Senensis, et constitutio Pauli V. referri commode possunt. Mirum vero non est, quod in Martini constitutione *Inter cunctas* hæretici in Ecclesiis catholicorum sepulturam habere prohibeantur; neque vero effici ex eo potest, quod ut catholici sepulturam, ita societatem, et communionem cum hæreticis habere nequeant. Nam illa, quæ catholicis permessa est, communicatio cum hæreticis sine metu excommunicationis, commodum respicit, et utilitatem Catholicorum, qui liberati sunt à metu, quo tenebantur, contrahendæ excommunicationis, si cum hæreticis ita, ut supra monui, communicarent. Verum sepultura ecclesiastica cedit in commodum hæreticorum, atque in dedecus Ecclesiæ; et ideo vetita hæreticis ecclesiastica sepultura argumento esse non potest, quod etiam catholicis sub pœna excommunicationis vetita sit cum hæreticis communicatio. Comprehendam paucis. Constitutio *Ad evitanda* hoc habet propositum, ut Catholici, qui communicant cum hæreticis nominatim non excommunicatis, omnem abigant contrahendæ excommunicationis metum. Cum hoc vero quid habet commune ecclesiastica sepultura, à qua hæretici repelluntur?

(2) Sunt, qui non tantum in humanis, sed etiam in divinis, et sacris, catholicis cum hæreticis communicationem permissam putant. Ego ea de re sententiam exponam sapientissimi Pontificis Benedicti XIV de Synod. dioces. l. 6 c. 5 n. 2. Ipse autem inquit: quamvis per canonem Concilii Constantiensis, qui incipit *Ad evitanda*, quique in suo semper vigore permansit, non obstantibus contrariis subsequentibus Constitutionibus Concilii Basilensis, et Lateranensis, nonnihil relaxata fuerit disciplina in eo, quod pertinet ad conversandum, atque etiam in divinis communicandum cum hæreticis, qui tolerantur, non ideo tamen arbitrari debent catholici, fas sibi esse indistincte cum hæreticis, quamvis non denunciatis, in rebus sacris, et divinis communicare; si quidem Paulus V, post maturam rei discussionem, nentiquam licere definit Catholicis regni Angliæ hæreticorum templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exerceant. Tum ostendit, non deesse Theologos, qui alicujus culpæ reos negant esse catholicos, qui cum hæreticis, et schismaticis nominatim non denunciatis in divinis communicant, atque ab iis etiam sacramenta percipiunt; modo id faciant ob gravissimam, aut necessariam causam, sacramenta administrantur ritu plane catholico ab hæreticis, aut schismaticis valide ordinatis, communicatio in divinis neque ullum præbeat iudicium, aut conjecturam faciat erroris à catholico homine approbati, neque scandalum, aut offensivam pariat. Monet tamen ipse Benedictus, primum, quod huic sententiæ quamplurimi adversantur; deinde, quod etiamsi vera habeatur, tamen cum omnes enumeratæ circumstantiæ simul, et conjunctim adesse debeant... fere impossibile est, quod catholici, qui se cum hæreticis in sacris, divinisque commiserint, culpa vacare possint. Quare Urbis Congregationes, inquit, illicitam semper reputarunt communicationem, de qua est sermo, docentemque concinnarunt instructionem ad Missionarios, ubi opus fuerit, transmittendam, ubi rationes expenduntur, propter quas vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia catholicorum cum hæreticis communicatio in divinis. Confer etiam Giraldum Exposit. Jur. Pontific. l. 5 tit. 59 sect. 926 p. 761 et seq., à quo sacrarum quoque Urbis Congregationum ea de re declarationes describuntur. Si qui tamen catholicus hæreticorum, aut schismaticorum, tem-

pla ingrediatur, ut ea curiosus inspicat, atque etiam sacris eruditionis causa intersit, non ut eorum sit particeps, aut quidquam approbet, quod catholice veritati adversetur, is minime in sacris, atque divinis communicare dicitur, neque culpæ reus haberi potest.

12. Potestas ferendi excommunicationem à Christo data est Ecclesiæ Præpositis, hoc est Episcopis, atque in primis Summo omnium capiti Romano Pontifici, in quos ipse contulit clavium potestatem (1). Hi suo jure (2) excommunicationis pœna animadvertunt in Christianos, qui gravius deliquerunt, atque huic pœnæ subjecti sunt omnes, qui Ecclesiæ potestati subsunt, sive divites, sive pauperes sint, sive alieno parent, sive summo potantur imperio (3). Nam hi quoque Ecclesiæ legibus parere debent, quamquam eorum summa sit in re civili potestas; ipsis vero non licet aut censuras ferre, aut in earum justitiam inquirere (4), quoniam ea res tota tantum sacræ potestati commissa est.

(1) Cum Romano Pontifice, quem Christus constituit unitatis centrum, atque Ecclesiæ fundamentum, convenire omnes debent, qui catholici haberi, ac revera esse volunt. Ex quo facile intelligitur, quæ sit vis excommunicationis, quæ à Summo Pontifice lata est. Nimirum cum ille, qui jus in omnes catholicos habet, aliquem excommunicatione, et anathemate plectit, cum non solum à sua, et Romanæ particularis Ecclesiæ communione sejungit, verum etiam eiecit, atque præcidit ab unitate, et communione totius Ecclesiæ catholice, quæ ipsi tanquam capiti, et catholice communione centro adheret, ac jure Primatus adherere debet; nec fieri potest, ut quis ab eo præcisus non sit etiam præcisus ab ipsa Ecclesiâ, quæ ex divina institutione cum ipso unitatis centro anexa, et conjuncta est. Hinc *jura communionis* ab unitate cum Sede Apostolica dimanare. S. Ambrosius cum Aquilejensi Synodo docuit Ep. 6 opp. t. 5 col. 350 ed. Ven. 1751, et excommunicationes ab aliis Episcopis late nullius momenti sunt, cum eos, qui ab aliquo etiam majorum Sedium Antistite excommunicati fuerunt, suæ communionis participes, et sibi *inconvulse unitos Apostolica judicavit auctoritas*, ut inquit Vigilius P. in constit. apud Labbæum t. 5 Concil. col. 1548 ed. Ven. Hinc merito S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus, etsi Nestorii Constantinopolitani errorem, ac pertinaciam exploratam haberet, tamen ab ejus communione discedere noluit, nisi primum Cælestini Romani Pontificis sententiam audiret, apud Constantium int. Cælest. Ep. 8 col. 4085, ipse autem Cælestinus aliorum Episcoporum sententias haud metuendas dixit, si ab ipsis excommunicati, vel depositi, in Apostolicæ Sedis communione permaneant. Confer ejusdem Cælestini Ep. 11 n. 5 Ep. 12 n. 2. Ep. 14 n. 7 apud Constantium col. 4106, 4111, 4146. Quare perperam, ac nimio abreptus aestu Firmilianus Ep. 75 inter opp. S. Cypriani col. 556 ed. Ven. 1758, schismatis accusat Stephanum Pontificem, qui plures Episcopos, in controversiâ de baptismo hæreticorum, communione privasse credebatur, dum Stephanum his verbis alloquitur: *Excidisti enim te ipsum; noli te fallere; siquidem ille est vere schismaticus, qui se à communione ecclesiasticæ unitatis apostatam fecerit.* Perperam, inquam; nam Summus Pontifex excommunicatione in aliquos animadvertens, sese quodammodo ab illis quidem separat, sed cum eosdem præcidat à centro unitatis,